

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ
МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОРГАНІЗАЦІЇ
ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ МУЛЬТИМЕДІА
В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх менеджерів організації до застосування засобів мультимедіа у професійній діяльності.

Ключові слова: педагогічні умови, інформаційне середовище, мультимедіа, професійна підготовка, менеджери організації.

Сьогодні одним із визначальних принципів завдань професійної підготовки майбутніх менеджерів організації у ВНЗ є формування фахівця-менеджера, здатного жити та працювати в умовах “інформаційного суспільства”. Готовність до застосування засобів мультимедіа в умовах “інформаційного суспільства” передбачає, що кожен менеджер організації повинен уміти використовувати бази даних і засоби інформаційного обслуговування, розуміти різні форми та способи подання даних у вербальній, графічній і числовій формах, знати про існування загальнодоступних джерел інформації та вміти ними користуватися, робити оцінювання й обробку наявних у нього даних із різних точок зору, вміти аналізувати й обробляти статистичну інформацію, використовувати та подавати наявні дані засобами мультимедіа при вирішенні поставлених завдань.

Останніми роками інтенсивно досліджується проблема створення й ефективного використання освітніх інформаційних ресурсів, під якими розуміється сукупність навчальних матеріалів і засобів доступу до них, забезпечена методикою їхнього використання в навчальному процесі. Вирішенню зазначеної проблеми присвячено праці А. Андрєєва, Г. Беляєва, В. Бикова, С. Деряби, М. Жалдака, Ж. Зайцева, О. Ільченко, Є. Марченко, Н. Морзе, Є. Ракітіної, О. Соколова та ін. У низці публікацій (В. Беспалько, М. Булгаков, Т. Воронова, А. Іванніков, В. Солдаткін, О. Тихонов) висвітлено науково-методичні основи проектування освітніх ресурсів. Окремі аспекти цієї проблеми розглянуто у дисертаційних роботах Н. Волкової, В. Заболотного, О. Іваницького, Є. Комаревцева, А. Недобой, М. Прокоф'єва, Н. Сосницької, Н. Стучинської та ін. Педагогічний аспект питання зумовлений необхідністю визначення тих умов, які найбільшою мірою сприяють реалізації найважливіших цільових установок застосування сучасних інформаційних технологій як засобу освітньої та професійної діяльності майбутніх менеджерів організації. Проте вивчення феномену професійного та навчального застосування засобів мультимедіа показало недостатню розробленість із позицій теорії та методики професійної освіти проблеми обґрунтування педагогічних умов ефективної підготовки майбутніх менеджерів організації до застосування засобів мультимедіа у професійній діяльності.

Метою статті є обґрунтування педагогічних умов ефективного формування знань, умінь, навичок і компетенцій, пов'язаних із застосуванням засобів мультимедіа у професійній діяльності майбутніх менеджерів організації у рамках навчально-виховної роботи ВНЗ.

Під педагогічними умовами формування готовності майбутнього менеджера організації до застосування засобів мультимедіа у професійній діяльності ми розуміємо сукупність взаємопов'язаних передумов, необхідних для створення цілеспрямованого навчально-виховного процесу, що забезпечує необхідну і достатню підготовку менеджера до цієї діяльності [2].

На основі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури з теми дослідження [1–4], вивчення особливостей професійної діяльності фахівців-менеджерів, аналізу роботи професійних навчальних закладів із підготовки менеджерів, власного педагогічного досвіду як викладача вищої школи, експертних висновків менеджерів-професіоналів була виявлена така сукупність педагогічних умов підготовки майбутніх менеджерів організації до використання у професійній діяльності засобів мультимедіа-:

1) самоактуалізація потреби в оволодінні засобами мультимедіа на основі усвідомленої орієнтації студента на професію менеджера;

2) створення комфортного інформаційно-освітнього середовища;

3) введення в навчальний процес фахової підготовки майбутніх менеджерів інтегративного спецкурсу “Засоби мультимедіа у професійній діяльності менеджерів організації”;

4) моделювання управлінських ситуацій у системі навчальної та позанавчальної діяльності майбутнього менеджера;

5) розвиток комп'ютерно-орієнтованого мислення як основи ефективного й осмисленого застосування засобів мультимедіа у професійній діяльності сучасного менеджера організації.

Розглянемо ці педагогічні умови більш детально.

Самоактуалізація потреби в оволодінні засобами мультимедіа на основі усвідомленої орієнтації студента на професію менеджера.

Використання можливостей засобів мультимедіа у професійній діяльності може бути ефективним лише за постійної потреби майбутніх фахівців у використанні засобів інформаційних технологій. Тобто, якщо ми хочемо, щоб використання засобів мультимедіа стало звичним і ефективним у професійній діяльності майбутнього менеджера організації, ми повинні сформувати в нього відповідну потребу.

Для встановлення чинників, що впливають на мотивацію активного застосування майбутніми менеджерами засобів мультимедіа, було проведено відповідне дослідження на базі Класичного приватного університету (м. Запоріжжя) (див. рис.).

Було виявлено три групи студентів з різним рівнем потреби у застосуванні засобів мультимедіа у навчанні та майбутній професійній діяльності.

Як видно з рисунка, серед першокурсників майже третина студентів має низький рівень елементарної комп'ютерної грамотності, тоді як 15% студентів мають високий рівень. У зв'язку із цим викладачі курсу “Інформатика”, а також викладачі спеціальних дисциплін, які використовують на своїх заняттях

комп'ютерні технології, зазнають певних труднощів. З одного боку, є небезпека непотрібних повторів у навчанні деяких студентів, але, разом із тим, необхідне заповнення прогалин шкільної освіти з оволодіння елементарною комп'ютерною грамотністю в іншій категорії студентів. Таким чином, необхідний диференційований підхід до навчання студентів.

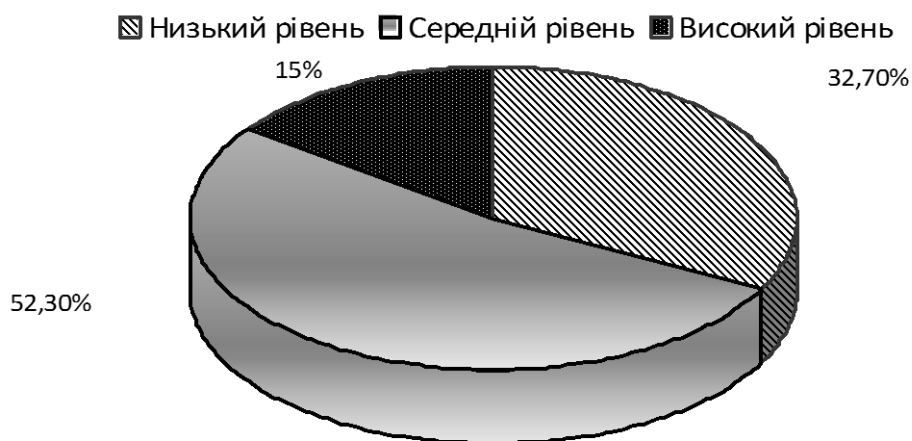

Рис. Розподіл студентів за рівнями комп'ютерної грамотності

Анкетування першокурсників показало, що далеко не всі студенти готові до вивчення інформаційно-комунікаційних технологій і застосування засобів мультимедіа (не готові – 32,7%), причому, більша їх частина недооцінює важливість системної комп'ютерної грамотності для фахівця в галузі менеджменту (68%).

Таким чином, активне використання засобів мультимедіа як у освітній, так і майбутній професійній діяльності стримує відсутність неформованої в процесі індивідуального розвитку природної потреби. З'ясувалося, що на активне використання студентами засобів мультимедіа мають стримувальний вплив такі чинники:

- відсутність особистісної спрямованості на використання комп'ютерної техніки;
- низький рівень інформаційної культури студента;
- недостатнє науково-педагогічне, програмно-технічне та науково-методичне забезпечення;
- психологічна неготовність працювати в комп'ютеризованому середовищі;
- вплив комп'ютера на здоров'я (зміни з боку серцево-судинної та нервової систем, значне збільшення зорового навантаження та ін.).

Залежно від виявлених чинників будується система формування потреби студентів використовувати засоби мультимедіа у професійній діяльності. До основних складових формування потреби можна віднести змістовний, мотиваційний та організаційний компоненти.

Змістовний компонент включає:

- розробку адаптивних навчальних програм, що забезпечують підготовку студентів і стимулюють їх до використання засобів мультимедіа у навчальній, а потім і в професійній діяльності;

– створення освітніх баз даних на основі сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, що містять наукову, методичну, психологічну, технічну, довідкову літературу, змістовну навчальну інформацію різного виду, програмне забезпечення різного типу та інші матеріали.

Мотиваційний компонент пов'язаний зі створенням умов, що сприяють подоланню внутрішніх бар'єрів, перебудові свідомості студента, його психологічній готовності працювати в комп'ютеризованому середовищі, підвищення рівня підготовки студента в галузі використання засобів ІКТ [1]. Це досягається за рахунок формування установки, інтересу, сильної мотивації, підвищеної активності студентів у використанні ІКТ у своїй діяльності. Дослідження показало, що потреба студентів використовувати засоби мультимедіа повинна приносити їм задоволення, не викликати значних зусиль з організації занять із комп'ютерною підтримкою.

Організаційний компонент пов'язаний із питаннями професійної підготовки майбутніх менеджерів організації з урахуванням рівня сформованої внутрішньої потреби (ціннісної орієнтації) і чинників, що впливають на активне застосування засобів мультимедіа в самоосвіті.

Створення комфортного інформаційно-освітнього середовища.

Ефективна підготовка майбутнього менеджера організації до застосування засобів мультимедіа у професійній діяльності можлива за умови створення інноваційного інформаційно-освітнього середовища (далі – ІОС), що базується на таких положеннях:

1. Інноваційне ІОС містить ціннісно-цільовий, програмно-методичний, інформаційно-знаннявий, комунікаційний і технологічний блоки та поєднує сукупність мережевих інформаційно-комунікаційних навчальних комплексів.

2. Розробка теоретико-методичних основ створення інноваційного ІОС повинна здійснюватися за допомогою принципів інтерактивності, нелінійності інформаційних структур і процесів, комбінованого використання різних форм, інформаційно-комунікаційних та інтерактивних технологій навчання, комплексного використання гетерогенних комп'ютерних засобів. Названі принципи реалізуються не тільки в змісті мережевих інформаційно-комунікаційних навчальних комплексів, а й у методиці їх використання.

Інноваційність інформаційно-освітнього середовища у підготовці майбутнього менеджера організації до застосування засобів мультимедіа забезпечується за умови входження до складу мережевих інформаційно-комунікаційних навчальних комплексів таких компонентів: а) інтерактивних навчальних курсів, які містять підбірку навчально-методичних матеріалів у Word та PDF, систему презентацій у PowerPoint, навчальні комп'ютерні програми різного типу та навчальні відеоматеріали; б) професійної сторінки викладача для колег, студентів, випускників та абітурієнтів у соціальних мережах; в) інтернет-платформи на сайті університету; г) комп'ютерних засобів і засобів мультимедіа з доступом до мережі вищого ВНЗ та Інтернету.

В умовах ІОС засоби мультимедіа розширюють можливості викладачів у частині управління процесом навчання та використання навчально-

методичних ресурсів, які недосяжні в традиційній системі професійної підготовки майбутніх менеджерів організацій, забезпечують їх успішне просування в навчанні, в їх професійно-особистісному саморозвитку [2; 4]. Впровадження в навчальний процес інноваційних технологій навчання дає змогу подавати теоретичні матеріали в електронному вигляді, на лекціях основна увага приділяється обговоренню проблемних питань професійного змісту, на семінарах і практичних заняттях викладач (а під час самостійної роботи – навчальна програма) ставить перед студентами творчі завдання, націлюючи їх на пізнавальну діяльність пошуково-дослідницького типу, в процесі якої майбутні менеджери працюють з алгоритмами вирішення виробничих завдань. При цьому застосування викладачем таких методів активізації творчих здібностей, як мозковий штурм, синектика, морфологічний аналіз та інші в режимі віртуального семінару із застосуванням засобів мультимедіа, дає змогу кожному студенту розкрити свої можливості, сприяючи тим самим усвідомленню себе, своїх розумових здібностей, вчинків, мотивів і цілей у своїй навчальній діяльності [2]. Для підготовки до занять майбутній менеджер може використовувати електронні навчально-методичні матеріали, представлені у створеному у виші ІОС, отримати доступ до електронних каталогів бібліотек, до баз даних і електронних підручників, самоорганізуючи таким чином свою індивідуальну освітню діяльність. Готуючись до заліків або до іспитів, майбутній менеджер зможе отримати нові знання, вміння та навички, а також закріпити і поглибити наявні, розвиваючи власну здатність використовувати засоби мультимедіа у процесі такої підготовки.

Введення в навчальний процес фахової підготовки майбутніх менеджерів інтегративного спецкурсу “Засоби мультимедіа у професійній діяльності менеджерів організації”.

З метою підготовки майбутнього менеджера організації до прискореної адаптації в умовах фахової практичної діяльності за змістом і характером діяльності спецкурс має соціально-професійний орієнтувальний характер.

Соціально-професійна орієнтація – це характеристика суб’єктивної схильності до певної діяльності, вона детермінується престижем цієї професійної ролі, усвідомленням фахівцем суспільно значущих професійних цілей і необхідністю бути конкурентоспроможним на ринку праці. Сформованість професійної орієнтації майбутнього менеджера організації – одна із провідних характеристик його активної життєвої позиції, тісно пов’язана з практичним залученням до професії. Кожна контекстна ситуація, контекстна модель ставить перед студентами нові проблеми, вимагає уточнення конкретних цілей і завдань діяльності організації та її персоналу, вибору рішень, визначення необхідних методів впливу. Вирішуючи типові контекстні проблеми, студент накопичує професійний досвід.

Контекстне навчання являє собою моделювання і структури, і процесу діяльності організації та її персоналу, включаючись в який видозмінюються, вдосконалюються всі учасники цієї пошуково-творчої діяльності. Тому така змістова й організаційна структура спецкурсу дала змогу підсилити не тільки когнітивний компонент мультимедійної підготовки майбутнього мене-

джером організації, а й створила можливості для порівняння, узагальнення як власного професійного досвіду студентів, набутого як на заняттях з інформатики та споріднених дисциплін, так і під час вивчення професійно орієнтованих дисциплін та в процесі виробничої практики. Змістове та практичне забезпечення інтегративності фахової підготовки майбутнього менеджера організації в межах спецкурсу реалізувалося через застосування діяльнісного підходу до процесу формування готовності майбутнього менеджера організації застосовувати засоби мультимедіа.

Діяльнісний підхід до підготовки майбутнього менеджера організації полягає у здійсненні студентами інтегративної діяльності, що визначається повнотою свого змісту в процесуальному та змістовому аспектах (постановка цілей застосування засобів мультимедіа – проектування технологічного ланцюга застосування мультимедіа, реалізація проекту, результати) і у видовому аспекті, адже у ній повинні бути досить повно подані пізнавальна, ціннісно-орієнтаційна, перетворювальна та комунікативна діяльності.

Моделювання управлінських ситуацій в системі навчальної та позанавчальної діяльності майбутнього менеджера.

Сучасні підприємства вимагають все більшої оперативності у період швидких змін на ринку, коротшого циклу обігу продукції та послуг, мінливості споживчого попиту, важлива фундаментальність бази для прийняття стратегічних рішень і контроль над їх виконанням. Традиційні паперові носії інформації слугують явним бар'єром на шляху впровадження передових технологій управління. У зв'язку із цим використання сучасних методів збору, обробки, зберігання, аналізу та подання інформації для управлінських рішень є одним із найважливіших важелів розвитку бізнесу. З інформаційної точки зору стрижнем управління підприємством є система додатків підготовки прийняття рішень. Спеціалізоване програмне забезпечення становить інформаційну підтримку оперативних можливостей і комфортних умов для прийняття менеджерами обґрунтованих рішень, відповідних завданням підприємства, а також його стратегічним і тактичним цілям.

Ефективною формою підготовки майбутнього менеджера організації до застосування засобів мультимедіа в рамках спецкурсу було моделювання управлінських ситуацій у діяльності організації та застосування вищезазначених засобів у процесі їх вирішення.

Ми виділили такі проблеми, з якими стикаються молоді менеджери – випускники вишів:

- відсутність практичних навичок управління, тобто відсутність найбільш надійного прогнозу управлінських рішень;
- наявність розрізнених знань у галузі застосування інформаційно-комунікаційних технологій і невміння комплексно та своєчасно застосовувати засоби мультимедіа-;
- нераціональна організація праці та використання робочого часу.

Подібна ситуація пов'язана з тим, що вища освіта пронизана теоретичною спрямованістю та відсутністю практичного досвіду студентів. Вирішення цієї проблеми полягає в підвищенні практичної спрямованості

навчання за допомогою традиційних методів (організації більшої кількості практичних занять студентів, проведення ділових ігор, розбору реальних кейс-ситуацій, запрошення на заняття фахівців-практиків для проведення пізнавальних бесід, виконання самостійних, курсових, лабораторних і випускних кваліфікаційних робіт із конкретних замовлень підприємств, проходження виробничої практики) та сучасних форм роботи (організації проектної діяльності та розвитку студентського бізнесу, поєднання навчання студентів з роботою за обраною спеціальністю, індивідуального підходу викладачів до працюючих студентів).

Підбиваючи підсумок відзначимо, що необхідною педагогічною умовою є моделювання у навчальній діяльності майбутніх менеджерів управлінських ситуацій, максимально наближених до практики.

Розвиток комп'ютерно-орієнтованого мислення як основи ефективного й осмисленого застосування засобів мультимедіа у професійній діяльності сучасного менеджера організації.

Особливу увагу при організації освітнього процесу потрібно приділяти розвитку комп'ютерно-орієнтованого мислення менеджера-професіонала, що працює в інформаційному суспільстві.

На наш погляд, комп'ютерно-орієнтоване мислення менеджера – це сукупність способів і процес вирішення професійних завдань управління, які передбачають підбір оптимальних мультимедійних засобів, а також побудову алгоритму їх використання для досягнення найкращого результату.

Формування комп'ютерно-орієнтованого мислення майбутнього менеджера організації як основи для підготовки до застосування засобів мультимедіа у професійній діяльності, можливе за умови варіативності навчальної діяльності студентів. Цей процес є ефективним, якщо він здійснюється безперервно і поетапно на всіх курсах. На молодших курсах студенти освоюють сукупність знань, умінь і навичок, на основі яких надалі формуються основні професійні вміння. Оволодіння засобами мультимедіа на цих курсах відбувається в рамках вивчення дисципліни “Інформатика”. Необхідно проводити диференціацію змісту освіти з інформатики з урахуванням специфіки менеджменту. При розробці адаптивних навчальних програм, наприклад з дисципліни “Інформатика”, необхідне включення в неї варіативних компонентів, що враховують специфіку спеціальності “Менеджмент організації”. Так, наприклад, до програми цієї дисципліни для майбутніх менеджерів ми включили вивчення інформаційно-пошукових систем “Гарант” і “Консультант Плюс”, розвиваючи таким чином знання по базах даних. Необхідність включення до загального курсу “Інформатика” варіативних компонентів зумовлена тим, що оволодіння студентами вміннями та навичками роботи з комп'ютерними технологіями можливе лише при усвідомленні особистої значущості оволодіння цими вміннями.

Висновки. На основі проведених досліджень обґрунтовано такі педагогічні умови ефективної підготовки майбутніх менеджерів організації до застосування засобів мультимедіа у професійній діяльності: самоак-

туалізація потреби в оволодінні засобами мультимедіа на основі усвідомленої орієнтації студента на професію менеджера; створення комфортного інформаційно-освітнього середовища; введення в навчальний процес фахової підготовки майбутніх менеджерів інтегративного спецкурсу “Засоби мультимедіа у професійній діяльності менеджерів організації”; моделювання управлінських ситуацій у системі навчальної та позанавчальної діяльності майбутнього менеджера; розвиток комп’ютерно-орієнтованого мислення як основи ефективного й осмисленого застосування засобів мультимедіа у професійній діяльності сучасного менеджера організації.

Основними напрямками продовження дослідження є розробка навчально-методичного забезпечення реалізації кожної із виділених педагогічних умов ефективної підготовки майбутніх менеджерів організації до застосування засобів мультимедіа у професійній діяльності.

Список використаної літератури

1. Мадзігон В.М. Сучасне навчальне середовище і електронна педагогіка / В.М. Мадзігон, В.В. Лапінський // Комп’ютер у школі та сім’ї. – 2010. – № 3 (83). – С. 3–6.

2. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : [учеб. пособ. для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров] / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева, А.Е. Петров ; под ред. Е.С. Полат. – М. : Академия, 2000. – 272 с.

3. Рупасов Н.Ю. Интернет-технологии как социальный механизм взаимодействия субъектов образования в развитии регионального университета : дис. ... к. с. н. : 02.00.04 / Николай Юрьевич Рупасов. – Екатеринбург, 2004. – 152 с.

4. Федотова Е.Л. Формирование готовности студентов к использованию информационно-компьютерных технологий в профессиональной деятельности : дис. ... к.п.н. : 13.00.08 / Елена Леонидовна Федотова. – Москва, 2007. – 230 с.

Морохов Г.О. Педагогические условия формирования готовности будущих менеджеров организации к применению средств мультимедиа в профессиональной деятельности

В статье обоснованы педагогические условия формирования готовности будущих менеджеров организации к применению средств мультимедиа в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: педагогические условия, информационная среда, мультимедиа, профессиональная подготовка, менеджеры организаций.

Morokhov G. Pedagogical conditions of formation of the students-managers of organizations ready to use multimedia in their professional activities

This article focuses on the rationale of pedagogical conditions of formation of the students-managers of organization, which should be ready to use multimedia resources in their professional activities.

Key words: pedagogical conditions, information environment, multimedia, training, management of organization.